

НАПРЯМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Постанова проблеми в загальному вигляді. Однією з найперспективніших сфер економіки України стає туристичний бізнес. Геополітичне розташування країни, помірний кліматичний пояс, наявність чудових природних умов, заповідних хвойних, листвяних та змішаних лісів та вихід до відносно теплих морів дає можливість для розвитку цієї сфери діяльності. Існуюча інфраструктура може стати підґрунтям для подальшого розвитку та удосконалення сучасної матеріально технічної бази туристичного бізнесу. В більшості регіонів потенційного розвитку туристичного бізнесу є вільні трудові ресурси, які бажають займатися цим бізнесом і поступово його розвивати. Але поки що розвиток цієї сфери економіки не достатньо активно розвивається з різних причин, до яких можна віднести: складність законодавства та труднощі при оформленні та початку підприємницької діяльності, відсутність підтримки з боку місцевих органів влади, відсутність вільних грошових коштів тощо. Вирішення останньої проблеми можливе за рахунок залучення до регіонів потенційного туристичного бізнесу як власних, так і іноземних інвестицій. Поки що ця сфера підприємницької діяльності не відповідає по більшості параметрів загальносвітової практиці і має багато недоліків, які потребують відповідного вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження останніх публікацій, аналіз статистичних даних визначає, що поки що Україна знаходиться тільки на початковому етапі розвитку в цій сфері. Практично не проводиться робота по залученню до регіонів потенційного туристичного бізнесу інвестицій, вкладання грошей не стимулюється з боку держави, не вирішується питання зменшення податкового тиску на підприємців. Розвиток малого бізнесу в цих регіонах знаходиться на низькому рівні.

Метою статті є визначення можливості розвитку туристичного бізнесу в Україні за рахунок залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання розвитку в регіонах потенційної підприємницької діяльності у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Одним з напрямків розвитку економіки України повинен стати туристичний бізнес.

Для України сфера туристичного бізнесу є найперспективнішою з точки зору отримання грошових надходжень до місцевих бюджетів. Природні умови дозволяють з економічної точки зору визначити окремі регіони пріоритетного розвитку, до яких можливо віднести Західний

(Прикарпаття, Закарпаття та Карпати), Південний (в першу чергу узбережжя Чорного моря), Східний та Північний. Розвиток кожного з цих регіонів має свої особливості.

В останні роки сфера туристичного бізнесу на Україні поступово нарощує свої обсяги (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка надаваних послуг туристичними агентствами та бюро
в Україні за 2002-2005 рр.

Показники	Роки				2005 р. до 2002 р. (%)
	2002	2003	2004	2005	
1. Реалізовано послуг всього (млн. грн.)	46971.0	56718.5	74406.2	94301.1	200.8
2. Реалізовано послуг туристичними агентствами та бюро (млн. грн.)	400.2	526.7	789.8	988.0	246.8
3. Питома вага послуг, які реалізовані туристичними агентствами та бюро (%)	0.85	0.92	1.06	1.04	+ 0.19
4. Реалізовано послуг населенню (млн. грн.)	13589.6	16342.1	20459.6	26195.6	192.7
5. Реалізовано послуг туристичними агентствами та бюро населенню (млн. грн.)	191.0	248.7	354.7	481.2	251.9
6. Питома вага послуг, які реалізовані туристичними агентствами та бюро населенню (%)	1.4	1.52	1.73	1.83	+ 0.43

*Таблиця розрахована на підставі даних Статистичного збірника "Україна в цифрах 2005". К.: Видавництво "Консультант", 2006р., с. 151.

З наведених даних таблиці 1 видно, що значно більші темпи характерні для розвитку послуг, які реалізуються туристичними агентствами та бюро в порівнянні з загальним обсягом наданих послуг (якщо обсяг всіх послуг збільшився у два рази, то послуги туристичних агентств та бюро збільшились у більше ніж 2.5 рази). Така ж тенденція спостерігається і по загальних послугах та послугах, які реалізуються туристичними агентствами та бюро, причому темпи випередження ще більші (1.9 рази в порівнянні з 2.5 рази). Все це свідчить про те, що сфера туристичного бізнесу має стійкі тенденції до подальшого розвитку. Але якщо брати абсолютні показники розвитку цього бізнесу, то вони поки що достатньо невеликі. Це пов'язано з багатьма причинами та проблемами, але є і ті з них, які мають загальний характер, і повинні вирішуватись по всій країні.

До головних з них можна віднести наступні.

По-перше, - виділення органу управління галуззю туристичного бізнесу або у вигляді спеціалізованого окремого комітету, або утворити відповідне міністерство. Підпорядкування цієї галузі Міністерству культури не сприяє розвитку цього бізнесу. З економічної точки зору ця сфера більш тяжіє до

економічної, тому що пов'язана з наданням матеріальних благ з обслуговування туристів, та наданням послуг морального характеру, в той час як сфера культури пов'язана з наданням тільки моральних послуг з тимчасового відпочинку людини. Крім того сфера культури знаходиться в більшості випадків на державній підтримці і покриває свої витрати за рахунок державного або місцевих бюджетів. Сфера туристичного бізнесу може і повинна організовувати свою роботу на комерційних умовах і відшкодовувати свої витрати за рахунок отримання доходів від своєї підприємницької діяльності.

По-друге, - державна підтримка та утворення умов, які б стимулювали розвиток цього бізнесу. В першу чергу це стосується законодавчої бази. Потрібно вирішити проблему власності на землю та передачі її в оренду окремим підприємцям та приватним особам. Доцільнішим мав би бути варіант зі здачею землі в оренду на достатньо тривалий час (30-50 років) під розвиток туристичних баз, готелів, міст активного відпочинку громадян. Найефективніше використання землі можливо в тому випадку, коли підприємець буде впевнений в тому, що на цій землі він може будувати відповідну інфраструктуру.

По-третє,- подальшому розвитку туристичної індустрії може сприяти утворення вільних економічних зон. Це дозволить достатньо швидко вирішити проблему реєстрації підприємства, особливо малого та приватного. Місцеві органи самоврядування мають можливість отримати додаткові грошові ресурси для розвитку відповідної території, збільшується кількість місцевих жителів, які будуть працевлаштовані, що, в свою чергу, зменшить від'їзд їх на заробітки в інші місцевості і, в тому числі, за кордон.

По-четверте, - надання пільг з оподаткування. Найбільш доцільним було звільнення від сплати більшості податкових платежів юридичних та фізичних осіб, які почали займатися туристичним бізнесом на перші 3-5 років з початку реєстрації. В першу чергу це стосується податку на прибуток, на додану вартість. В подальшому можна було б проводити оподаткування в наступні 5 років за пільговими ставками, і тільки після закінчення цього строку вводити ставки в повному розмірі.

По-п'яте, - фінансова допомога. В більшості випадків розвиток будь-якої сфери бізнесу наштовхується на проблему відсутності грошових ресурсів на відкриття та початок підприємницької діяльності. В цьому випадку можливе здійснення декількома шляхами. Одним з таких шляхів може бути отримання кредиту в комерційному банку. Крім спрощення процедури отримання кредиту можливо надання його на безвідсоткових умовах або за зниженою ставкою. При наданні кредиту потрібно більш активно застосовувати в якості застави землю, яка є у власності підприємця. Нажаль, поки що використання в іпотеці землі як застави в Україні не знайшло розвитку.

По-шосте, - залучення інвестицій як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел. При цьому для цих груп повинні бути утворенні рівні умови інвестування грошей. Інвестиції повинні мати цілеспрямований напрямок і

використовуватись тільки на ті цілі, які були визначення при укладанні угоди. Як з боку держави, так і з боку інвестора потрібно здійснювати постійний контроль за використанням цих коштів. Ті інвестори, які вклали свої гроші в розвиток туристичного бізнесу також повинні отримати різні економічні пільги, і, в першу чергу, податкові. До них можна віднести, наприклад, звільнення від сплати податку за перші три роки на прибуток, а потім поступове збільшення ставок оподаткування до звичайного розміру на протязі двох років. В якості податкової пільги можливе взагалі звільнення від сплати податку на прибуток тієї його частини, яка використовується на збільшення інвестиції в цей бізнес.

По-сьоме, - важливе значення має організаційно-правова форма утворення підприємства. В якості таких форм можуть бути приватне підприємство, мале підприємство, товариство з обмеженою або повною відповідальністю, акціонерне товариство відкритого та закритого типу та інше. На першому етапі утворення бази туристичного бізнесу найбільш доцільним був би розвиток приватного та малого підприємства. Такі форми мають переваги перед усіма іншими за рахунок своєї мобільності, достатньої спрощеності відкриття та утворення, можливості більш повного задоволення попиту туристів та інше. Крім того, до них може застосовуватись спрощена система оподаткування. Але вона також потребує подальшого удосконалення. Необхідно підвищити межу річного обсягу отримання доходу та кількості найманих робітників, які залучаються до роботи. Подальше розширення сфери діяльності дозволить утворювати підприємства з корпоративною формою власності - ТОВ, ТПВ, АО та інші. В цьому випадку розширюється не тільки обсяги діяльності, а і кількість послуг, які можуть надаватися туристам. До них можна віднести крім проживання та харчування різні розважальні програми, екскурсії та інше.

Розвиток сфери туристичного бізнесу потребує розширення та удосконалення матеріально-технічної бази та утворення відповідної інфраструктури. Головним для розвитку туристичного бізнесу є будівництво котеджів та невеликих готелів, в тому числі і сімейного типу.

Забезпечення харчування для туристів можливе в ресторанах, кафе, барах, колибах, їдальнях або використовуються послуги з харчування, що надають приватні громадяни-підприємці. Для виробництва відповідних страв в останньому випадку залучаються місцеві жителі, які мають можливість готувати той асортимент страв, який користується попитом серед туристів. Крім того це дозволить мати економію на витратах по транспортуванню продукції до споживачів, економно використовувати харчові товари та сировину, залучати до праці місцевих жителів та інше. Для проведення дозвілля у вечірні години потрібно передбачати поряд з безпосередньою роботою ресторанів, кафе, кав'ярень, барів із різною спеціалізацією або інших закладів ресторанного типу з урахуванням місцевих національних особливостей приготування та подавання страв також і організацію відповідних шоу-програм, аматорських виступів, концертів народної творчості та інших фольклорних ансамблів тощо.

При утворенні туристичних баз відпочинку потрібно будувати відповідну господарську інфраструктуру. Це стосується в першу чергу забезпечення всіх баз відпочинку комунікаціями та санітарно-технічними засобами. Крім того туристичні бази повинні бути обладнані автотранспортними площадками, відповідною ремонтною базою та ділянкою діагностики автомобілів, запасами палива та мастил тощо.

До інфраструктури також відноситься обладнання різних екскурсійних трас та забезпечення проведення екскурсій. В Східному та Північному регіонах можливо виділення спеціальних туристичних трас для пішохідних прогулянок, для відкриття односторонніх таборів тимчасового відпочинку та інше. В Південному регіоні це можуть бути морські короткострокові прогулянки (різними плавзасобами). В Західному регіоні можлива організація лижних трас, гірських площадок відпочинку. Також привабливими для туристів можуть бути кінські маршрути або мандрювання на інших тваринах (наприклад, віслюках, поні тощо). Особлива увага повинна бути приділена спеціалізованим майданчикам для відпочинку та ігор (як для дітей, так і для дорослих). Потрібно утворити відповідну базу по прокату інвентарю та різних пристосувань для відпочинку туристів.

При цьому особлива увага повинна приділятися охороні навколишнього середовища, в першу чергу в заповідних зонах та заказниках. Для цього потрібно обладнати спеціальні місця для відпочинку, приготування їжі, які б були небезпечні з пожежної точки зору для навколишнього середовища.

Висновки. В цілому можна визначити, що в Україні є всі об'єктивні умови для розвитку сфери туристичного бізнесу. В останні роки спостерігаються достатньо високі темпи розвитку цієї сфери діяльності. Але при цьому абсолютні розміри залишаються ще достатньо низькими. Для їх вирішення потрібно розв'язати багато проблем, які головним чином потребують в першу чергу зміни в діючому законодавстві, наданні пільг підприємствам сфери туристичного бізнесу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний збірник "Україна в цифрах 2005". К.: Видавництво "Консультант", 2006 р.

Литвиненко Я.В., Литвиненко Т.Є.

Стаття «Напрями стимулювання розвитку туристичного бізнесу в Україні»

В статті розглядається стан сфери туристичного бізнесу в Україні, аналізується його розвиток в останні роки, визначаються недоліки, які існують в розвитку його та проблеми, які потребують вирішення, в першу

чергу, на державному рівні. Проблеми подальшого розвитку сфери туристичного бізнесу розглядаються з точки зору не тільки отримання доходів, але і як один з напрямків інтеграції України у світове та Європейське співтовариство і подальше існування її як незалежної держави з розвитком своєї економіки.

Lytvynenko Y.V., Lytvynenko T.E.

The article is «Directions of stimulation of development of tourist business in Ukraine»

In the article, which consist of sphere of tourist business is examined of Ukraine, his development is analyzed in the last years, failings, which exist in development of him and problems which need decision above all things at state level, are determined. The problems of subsequent development of sphere of tourist business are examined from the point of view not only receipt of profits but also as one of directions of integration of Ukraine in a world and European concord and subsequent existence her as the independent state with development of its economy.